

Redaktionelt forord

Dogmer og dramaturgi

Det er ti år siden, Lars von Trier præsenterede manifestet Dogme 95, som senere skulle vise sig at blive en afgørende peripeti i dansk filmhistorie. Dogmebrødrene, Lars von Trier, Thomas Vinterberg, Søren Kragh-Jacobsen og Kristian Levring satte en ny dagsorden med et dogmebaseret formsprog, som fokuserede på filmoptagelsens realitet, skuespillerens nærvær og spontanitet. Dogmefilmene eksponerede således et autenticitetsbehov, der krydsede ind over andre genrer og kunstarter. Disse forhold blev diskuteret på konferencen »Dogmer: obstruktion og vitalisering« (Institut for Æstetiske Fag, 2005), hvor en række æstetikfaglige forskere og udøvende dramaturger gav deres bud på betydningen af dogmæstetikken indtog indenfor både film og teater. Dette nummer af Peripeti er et resultat heraf, idet vi sammenfører en række artikler skrevet til eller inspireret af konferencen. Vi markerer således tiåret for Dogme 95 med det foreliggende temanummer, *Dogmer og dramaturgi*, der anskuer dogmæstetikken fra forskellige dramaturgiske og æstetikteoretiske vinkler.

Forfatterne er blevet bedt om at forholde sig til og diskutere de dramaturgiske konsekvenser af Dogme 95. Dette har givet anledning til, at en del af artiklerne beskæftiger sig med Triers *Idioterne*, som i særlig grad eksponerer dogmekonstruktionen. Redaktionen har tilstræbt en form, hvor de enkelte artikler kan læses uafhængigt af hinanden. Det betyder imidlertid også, at flere problemstillinger, som behandles i én artikel, genfremstilles og genovervejes i andre. Læseren vil derfor møde en del gentagelser, som har været nødvendige for at bevare de enkelte artiklers opbygning, argumentation og metode. Artiklerne præsenterer således en række analyser af dogmedramaturgien, både som den kommer til udtryk i obstruktionsstrategier, det »rystede« filmsprog, værkernes medierefleksivitet og i det autenticitetsbehov, som Dogme 95 og dogmefilmene generelt eksponerer.

Nævner man dramaturgi og dogme i samme sætning, bevæger man sig straks ind i et minefelt, som forsommerens mediedebat afslørede det:

Det bliver meget overfladisk det hele på grund af de der dramaturger (...) dramaturger har fanden skabt (...) Jeg (vil lave) sådan en lille dansk film, der kun skal være sjov og dødssyg og indholdsløs og apolitisk.

(Lars von Trier, Weekendavisen 3.-9. juni 2005)

Alle faldt i svime over Dogme, også filminstituttet. Men det var et fupnummer og kom kun fordi Zentropa ingen penge havde. Derfor sagde de: Nu laver vi film uden lyd, der skal hverken være lys og rekvisitter, og skuespillerne skal selv betale deres tøj.

(Regner Grasten, Politiken 19. juli 2005)

Mange danske film er skrevet af manuskriptforfattere, som kun tænker dramaturgisk. Hvorfor man laver film, ved man ikke (...) jeg ville sådan ønske, at vi turde lave enkle rene ærlige historier uden den her pseudoinderlighed, (...) det er vigtigt for mig at film handler om noget (...) Dogme er først og fremmest en formsag. Det har jo ikke noget med indholdet at gøre (...) Dogme handler jo ikke om hvor melodramatisk det må være.

(Bille August, Politikken, 21. juli 2005)

Når man læser ovenstående citater, fremstår dramaturgien som fjendebilledet. Dramaturgien repræsenterer noget overfladisk og uærligt uden virkelighedsforbindelse – en formel konstruktion, som virker beregnende og kalkulerende, dvs. en mekanik som forhindrer indholdet og det egentlige.

Ifølge Trier er problemet, at dramaturgien er blevet for effektiv hos manuskriptforfattere som Kim Fupz Aakeson og Anders Thomas Jensen (jf. Ekko 28. 2005, s. 26). August ser også dramaturgien som en uærlig konstruktion. Han mener, at dansk film er domineret af en melodramatisk, kalkuleret og uægte dramatik. For ham er det centrale det nøgne, åbne og rene portræt, dvs. karakterens udvikling, forløsning og forandring. Trier og August taler tilsyneladende om hver sin idealdramaturgi: August vægter indholdet og taler for det gode manuskript, mens Trier fokuserer mere på formen og ønsker at udpege mediet og dets konventioner. For August er indholdet en bagvedliggende sandhed, mens Trier ser indholdet som noget, der vedrører konstruktionen og dens regler. Deres kritik af dramaturgien udtrykker en fælles længsel efter noget virkeligt og autentisk, men der er imidlertid tale om to vidt forskellige autenticitetskonstruktioner.

For Trier, som vi i denne sammenhæng primært interesserer os for, handler det om at nærme sig virkeligheden ved at afsløre konstruktionen, dramaturgiens kneb, teknikens »sminke« og dermed gennemhulle illusionen:

Jeg trækker tingene ud i en ekstrem, og derfor synes jeg, at det er interessant at beskæftige sig med dem. Der kan man godt tale om *Verfremdung*, fordi jeg hiver historien så langt ud, at alle kan se, hvad den er bygget af.

(Ekko 28. 2005)

I dette nummer af *Peripeti* fortsættes og udvides den skitserede diskussion om

Dogme 95 som æstetisk og dramaturgisk princip i form af ni artikler, der anskuer fænomenet fra en række vidt forskellige synsvinkler.

Bidrag

I den indledende artikel, »Enkelhed og kompleksitet«, opridses Lisbeth Overgaard Nielsen de oprindelige hensigter med manifesteret Dogme 95 og nogle af efterdønningerne, som det i det forgange tiår har efterladt sig. I Erik Exe Christoffersens, »Dogme og obstruktion«, fremstilles læsninger af tre centrale dogmefilm, idet han forfølger dogmeæstetikken som et dramaturgisk princip, der synliggør og udstiller fiktionen snarere end at tildække den. Den brede introduktion til dogmefilmene afløses af en mere finmasket nærlæsning i Tom Rahbeks artikel »Tvetydige tosserier«.

Efter analyserne af dogmefilmene følger to artikler, der giver deres bud på en forbindelseslinie mellem dogmefilmene og tendenser i teatret. I artiklen, »Idioti og dogmeæstetik«, belyser Jens Christian Lauenstein Led betydningsfulde ligheder og forskelle mellem Triers dogmefilm og dogmeæstetikken hos den tyske teaterinstruktør Frank Castorf. Andet bud på en kobling mellem film og teater finder vi i Niels Lehmanns artikel, »Ambiguitetsæstetik«, der beskriver den tvetydige kobling af autenticitetslængsel og artificialitetsbevidsthed i Triers film og Jon Fosses dramatik.

I de resterende tre artikler forlades *Idioterne*. Bodil Marie Thomsen undersøger med udgangspunkt i begrebsparret immediacy og hypermediacy »De remedierede rum og kroppe i Lars von Triers *Dogville*«. I artiklen, »Dogme som interventionsstrategi«, belyser Lene Torzen Bager betydningen af Triers benspænd for Jørgen Leth i filmen, *De fem benspænd*, mens Janek Szatkowski afslutter artikelsamlingen med »TV-Dogmer«, hvor han ser nærmere på DR TV-Dramas dogmer og den måde, hvorpå de har bevæget tv-fiktionen fra tv-spil til tv-serier – til ærgrelse for nogen og til glæde for andre.

Med denne buket ønsker *Peripeti* dogme-fænomenet tillykke med tiårs-jubilæet i håbet om nye og overraskende kyskhedsløfter, regler og benspænd fra Trier og co. i fremtiden.

Redaktionen